

توجه به فرهنگ در تدوین متون آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان

کارمین صراف^۱

چکیده

موضوع آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان از موضوعاتی است که با اعزام اساتید به کشورهای دیگر از سالهای دور وجود داشت و در چند سال اخیر بیشتر مورد توجه قرار گرفته است. از اقدامات دیگری که در سالهای اخیر انجام شده است می‌توان به تأسیس رشته آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان در مقطع کارشناسی ارشد، برگزاری دوره‌های بازآموزی زبان فارسی برای اساتید خارجی رشته زبان و ادبیات فارسی، تدوین متون آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان و تأسیس بنیاد سعدی نام برد. یکی از مواردی که در هنگام فراگیری یک زبان خارجی صورت می‌پذیرد آشنایی و تأثیر پذیری از فرهنگ حاکم بر آن زبان است که بخشی از آن از طریق متون آموزشی به زبان آموز منتقل می‌گردد. با توجه به گسترش زبان انگلیسی به عنوان زبان بین‌المللی در سطح جهان تحقیقات زیادی در مورد آموزش زبان انگلیسی صورت گرفته است و کتابهای زیادی برای آموزش زبان انگلیسی منتشر شده است. تنوع کتابهای آموزش زبان انگلیسی که در ایران تدریس می‌شود به گونه ای است که بیش از ده نوع کتاب مختلف قابل مشاهده است. در این مقاله کتابهای اولین سطح از سری کتابهای «تاپ ناچ» (Top Notch) و «آمریکن اینگلیش فایل» (American English File) که به صورت گسترده در آموزشگاه‌های زبان تدریس می‌شود از نظر موضوعات فرهنگی مورد بررسی قرار گرفته‌اند. استفاده از تجربه‌های موفق در زمینه تهیه متون آموزش زبان می‌تواند کمک زیادی به تهیه‌کنندگان این متون نمایند.

کلید واژه‌ها: زبان فارسی، غیر فارسی زبانان، آموزش زبان، انتقال فرهنگ، منابع آموزش زبان.

مقدمه

نکته قابل توجه در مورد فرهنگها این است که مرز مشخصی نمی‌توان برای آنها مشخص نمود و مدام در حال تغییر و تحول هستند. اگر بخواهیم فرهنگ کلی یک کشور را مجسم کنیم باید به فرهنگ ملی و مذهبی آن کشور توجه کرد. به عنوان نمونه اگر بخواهیم جغرافیای فرهنگی ایران را در بین کشورهای دیگر مشخص نماییم لازم است که همزمان به فرهنگ ایرانی و فرهنگ اسلامی توجه نماییم. مواردی مانند عید نوروز که در فرهنگ ایران وجود دارد در فرهنگ کشورهای دیگر اسلامی وجود ندارد و از طرف دیگر اعیاد و مناسبتهای مذهبی که در بین کشور ایران و دیگر کشورهای اسلامی مشترک است در کشورهای دیگری که اشتراکات فرهنگی ملی با ایران امروز دارند وجود ندارد. در نتیجه ما می‌توانیم به محدوده ای فرهنگی دست یابیم که فرهنگ حاکم بر کشور ایران را از دیگر فرهنگها جدا می‌نماید. هرچند که در داخل این فرهنگ خورده فرهنگها نیز به حیات خود ادامه می‌دهند به گونه‌ای که در مناطق و قومیت‌های مختلف در ایران ویژگی‌هایی متمایز از بخشهای دیگر قابل مشاهده است.

تمامی کشورها علاقه‌مند به گسترش فرهنگ و زبان خود هستند و برای این کار برنامه ریزی و هزینه می‌نمایند. در کشور ایران هم از سالهای دور اعزام استاد برای تدریس زبان فارسی مرسوم بوده است. در طی سالهای گذشته

مؤسسات و نهادهای گوناگونی در این زمینه مشغول به کار بودند که با تشکیل بنیاد سعدی وظیفه آنها به این بنیاد منتقل شد. از جمله کارهایی که علاوه بر اعزام اساتید انجام گرفته است می‌توان به دعوت از اساتید خارجی زبان و ادبیات فارسی برای شرکت در دوره‌های بازآموزی زبان فارسی، تأسیس رشته آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان در مقطع کارشناسی ارشد و تدوین منابع آموزش زبان فارسی اشاره کرد.

با توجه به اینکه سالهای زیادی است زبان بین‌المللی زبان انگلیسی است تحقیقات بسیار زیادی در زمینه آموزش زبان انگلیسی صورت گرفته و منابع زیادی برای آموزش زبان انگلیسی تهیه و تدوین شده است. در حال حاضر بیش از ده عنوان کتاب متفاوت در آموزشگاه‌های ایران مورد استفاده قرار می‌گیرند. استفاده از کتابهای خارجی آموزش زبان در آموزشگاه‌های ایران سبب انتقال فرهنگ کشورهای مختلف به زبان‌آموزان ایرانی گردیده است. به طور مثال چند سالی است روز ۱۴ فوریه که روز ولنتاینز (Valentine's Day) نامیده می‌شود و به روز عشاق معروف است در تقویم جوانان و نوجوانان ایرانی جایگاهی پیدا کرده است. همچنین در تحقیقی که در مورد کتابهای ایمپکت (Impact) که در برخی آموزشگاه‌ها تدریس می‌شود چنین نتیجه‌گیری شده است: «نتیجه بررسی نشان می‌دهد که ارزش‌های فرهنگی متعددی در این کتب به چشم می‌خورد که از عمده‌ترین‌شان می‌توان به تبعیض‌های جنسیت، روابط دختر و پسر، توجه به مد و زیبایی ظاهری اشاره کرد.» (بحرینی، ۱۳۹۲: ۱۶۳)

یکی از بخش‌هایی که می‌توان در تهیه متون آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان از آنها استفاده نمود منابع ادبی است چرا که فرهنگ را می‌توان در بستر ادبیات به زبان‌آموزان زبان فارسی انتقال داد: «ارایه نمونه‌های ادبی، ابزاری طبیعی در راه آموزش زبان است؛ طبیعی از این نظر که با هدف ابراز شدن برای آموزش زبان، پدید نیامده و در بطن خود سوبه‌های دیگری را هدف گرفته و زبان‌آموزان خود را درون دستگاه مصنوع آموزش احساس نمی‌کند و رابطه عاطفی خود را با متن و به تبع آن با مدرس خویش حس کرده و شعور یادگیری‌اش را فعال می‌کند.» (لطافتی، ۱۳۸۷: ۱۱۳)

از آنجایی که آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان هنوز در ابتدای راه خود می‌باشد برگزاری همایش‌های گوناگون در این زمینه و استفاده از الگوهای به کار رفته در آموزش زبان‌های دیگر می‌تواند روند تکامل شیوه‌های آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان را سرعت بخشد. یکی از مواردی که باید در تهیه منابع آموزشی مورد توجه قرار گیرد توجه به فرهنگ زبان‌آموزان است. «برنامه‌ریزان درسی باید ماهیت فرهنگ هر جامعه را در خصوص طراحی و تدوین برنامه‌های درسی زبان درک کنند. در واقع، فرهنگ به عنوان یکی از مبانی اصلی برنامه‌ریزی درسی، از عمده مؤلفه‌های تعیین‌کننده حدود و ثغور برنامه درسی است.» (کریمی، ۱۳۹۱: ۱۴۱)

دو کتابی که در حال حاضر به صورت بسیار گسترده در آموزشگاه‌های زبان انگلیسی در ایران مورد استفاده می‌گردد «تاپ ناچ» (Top Notch) و «آمریکن اینگلیش فایل» (American English File) هستند. نگارنده در این مقاله تلاش نموده تا با بررسی کتاب مقدماتی هر یک از این دو سیستم آموزش زبان راه‌های انتقال فرهنگ که در این کتابها مورد استفاده قرار گرفته است را مشخص نماید تا ضرورت توجه به فرهنگ در منابع آموزش زبان مشخص گردد و بتوان از آنها الگو برداری نمود.

کتاب تاپ ناچ

کتاب تاپ ناچ توسط انتشارات پیرسن - لانگمن (PEARSON-Longman) منتشر شده است و نویسندگان آن جون ام سسلو (Joan M Saslow) و آلن آشر (Allen Ascher) نام دارند و در ایران توسط شرکت غزال جوان منتشر شده است. پشت جلد این کتاب یادداشتی به زبان انگلیسی نوشته شده است که ترجمه آن عبارت است

از: «بیش از سه میلیون دانش آموز در سرتاسر جهان زبان انگلیسی را با برنامه تاپ ناچ یاد گرفته‌اند.» که گستردگی استفاده از این کتاب را در سرتاسر جهان مشخص می‌نماید.

در صفحه شناسنامه کتاب به مواردی توسط ناشر اشاره شده است که عیناً نقل می‌شود: «تطبیق فرهنگی: شورای سیاست گذاری انتشارات غزال جوان، اصلاحات متن: ساره پدرام، اصلاحات گرافیکی: الهه ماهرخزاده» (سسلو، ۱۳۹۲، صفحه شناسنامه). همانطور که ملاحظه گردید ضرورت توجه به فرهنگ به گونه‌ای است که انتشارات غزال جوان شورایی را جهت تطبیق فرهنگی این کتاب تعیین نموده است و اقدام به تغییر در متن و عکس‌های این کتاب نموده است. در نتیجه این کار امکان اشاره به کلمات و تصاویری که باعث ترویج فرهنگ غربی می‌گردد در مورد این کتاب وجود ندارد و در این مقاله موضوعات این کتاب بررسی شده است.

اولین کتاب از سری کتابهای تاپ ناچ که برای سطح مبتدی در نظر گرفته شده است *فاندامنتالز ای (Fundamentals A)* نام دارد. این کتاب شامل هفت فصل است که در هر فصل سه درس را شامل می‌شود و در انتهای هر فصل تمرینات اضافی و مروری قرار داده شده است. در انتهای کتاب نیز تمریناتی برای مرور کل کتاب در نظر گرفته شده است و بخشهایی برای گسترش دامنه واژگان و دستور زبان و برخی ارجاعات پیوست شده است. یکی از نکات مثبت این کتاب این است که کتاب تمرین این کتاب هم به انتهای کتاب زبان آموزان پیوست گردیده است و نیازی نیست که زبان آموزان دو کتاب جدا را به همراه داشته باشند.

ابتدای کتاب بخش «به تاپ ناچ خوش آمدید» قرار دارد که سه هدف را دنبال می‌کند که عبارتند از: ۱- معرفی خود، ۲- احوال پرسی، ۳- خداحافظی، که به طور مختصر به لغات و عباراتی که در این موقعیت‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد اشاراتی شده است.

عنوان فصل اول این کتاب «نامها و مشاغل» است. هدفی که برای درس اول در نظر گرفته شده است «گفتن شغل خود به یک همکلاسی» است. در ابتدای این درس اسامی برخی مشاغل ذکر شده و برای مشاغل بیشتر به بخش واژگان که در انتهای کتاب قرار دارد ارجاع داده شده است. در ادامه عکس یک بازیگر، یک خواننده، یک نوازنده، و یک ورزشکار آورده شده است و از زبان آموزان خواسته شده است که جملاتی درباره آنها بنویسند. در انتهای درس هم یک تمرین دونفره برای زبان آموزان در نظر گرفته شده است. هدف درس دوم این فصل «شناسایی همکلاسی- هایتان» است که در ابتدا چند جمله درباره شغل افراد گفته شده است و پس از توضیحات مربوط به دستور زبان یک الگوی مکالمه دونفره برای تمرین زبان آموزان در نظر گرفته شده است. هدف درس سوم «هجی کردن اسامی» است که پس از آموزش حروف الفبای انگلیسی و نکات نگارشی تمریناتی برای زبان آموزان در نظر گرفته شده است و پایان بخش این درس هم مکالمه‌ای دونفره است. در انتهای این فصل هم تمرین شنیداری و نوشتاری و دونفره آورده شده است.

عنوان فصل دوم «درباره مردم» است. هدف درس اول «معرفی کردن مردم» است و در ابتدا به برخی از نسبت-هایی که بین مردم وجود دارد مانند: دوستی، همکاری و همسایگی اشاره می‌کند و برای فراگیری واژگان بیشتر در این زمینه به انتهای کتاب ارجاع می‌دهد. پس از آموزش دستور زبان و تمرینات مربوط به آن در انتها مکالمه‌ای سه نفره آورده شده است که در آن فردی همکلاسی خود را به شخص دیگری معرفی می‌نماید. هدف درس دوم «بیان نام و نام خانوادگی» است. در ابتدا عناوینی که برای خطاب آقایان و خانمهای متأهل و مجرد به کار برده می‌شود معرفی شده است و پس از آن تمرینات مرتبط آورده شده است. در انتها نیز مکالمه‌ای قرار دارد که درباره پرسیدن نام و نام خانوادگی دیگران است. هدف درس سوم «پرسیدن اطلاعات تماس با افراد» است. در ابتدا اعداد ۰ تا ۲۰ آموزش داده می‌شود و شیوه‌های دریافت شماره تلفن، آدرس و آدرس پست الکترونیکی افراد آموزش داده می‌شود.

سپس آموزش نکات گرامری و تلفظی برای زبان‌آموزان در نظر گرفته شده است و پس از تمرینات مرتبط در انتها مکالمه‌ای برای گرفتن شماره تلفن افراد طراحی شده است. در بین تمرینات انتهایی فصل دوم هم متنی در مورد افراد مشهور و شغلشان آورده شده است.

عنوان فصل سوم «مکانها و چگونگی رفتن به آنها» نام دارد. هدف درس اول «صحبت درباره مکانها» است و در ابتدا اسامی مکانهایی مانند: رستوران، بانک، مدرسه و ... آورده شده است و برای مکانهای بیشتر به بخش واژگان انتهایی کتاب ارجاع داده شده است. برخی اصطلاحات در مورد موقعیت ساختمانها نسبت به یکدیگر هم در این درس آموزش داده شده است. هدف درس دوم «بحث درباره چگونگی رفتن به مکانها» مانند استفاده است اتوبوس، قطار، تاکسی و ... است که با آموزش نکات گرامری و دیگر تمرینات ادامه پیدا می‌کند. هدف درس سوم هم «بحث درباره چگونگی وسایل حمل و نقل» مانند دوچرخه، موتورسیکلت، خودرو و ... است. در تمرینات انتهایی فصل سوم هم متنی قرار دارد که افراد به معرفی خودشان و شغلشان می‌پردازند و درباره چگونگی رفتن به محل کار خود توضیح می‌دهند.

موضوع فصل چهارم «خانواده» است. هدف درس اول «شناسایی افراد خانواده» است که در آن به آموزش واژگانی که برای اعضای خانواده وجود دارد پرداخته می‌شود و با تمرینات شنیداری و آموزش دستور زبان ادامه پیدا می‌کند. هدف درس دوم «توصیف بستگانتان» است و در آن برخی از صفاتی که برای توصیف دیگران مورد استفاده قرار می‌گیرد آموزش داده می‌شود. در ادامه هم آموزش دستور زبان و تمرینات شنیداری و مکالمه آورده شده است. هدف درس سوم «صحبت درباره خانواده‌تان» است. در این درس اعداد ۲۰ تا ۱۰۰ به همراه بخشی از دستور زبان آموزش داده می‌شود. در ابتدای تمرینات انتهایی این فصل هم متنی درباره چند بازیگر و خانواده‌هایشان آورده شده است.

موضوع فصل پنجم «رخدادها و زمانها» است. هدف درس اول این فصل «تأکید بر سر موقع بودن» است. در این درس چگونگی پرسش درباره زمان و بیان ساعتهای مختلف آموزش داده می‌شود و اشاره‌ای هم به اختلاف ساعت بین کشورهای مختلف شده است. هدف درس دوم «صحبت درباره زمان یک رخداد» است و با اشاره به تأثیر، سینما، مسابقه فوتبال و ... این درس آغاز می‌شود و در ادامه با تمرینات شنیداری و دستور زبانی ادامه می‌یابد. هدف درس سوم «سؤال درباره تاریخ تولدها» است و در این درس اعداد ترتیبی و اسامی ماههای میلادی آموزش داده می‌شود. در بخش تمرینات انتهایی فصل پنجم هم با چند مکالمه آغاز می‌گردد و در ادامه اسامی ماههایی که در ستاره شناسی به کار می‌رود آموزش داده می‌شود.

موضوع فصل ششم «لباسها» است و هدف درس اول «تعریف کردن و پاسخ دادن به یک تعریف» است. در ابتدای این درس اسامی تعدادی از لباسها آموزش داده شده و برای اسامی لباسهای دیگر به بخش واژگان در انتهای کتاب ارجاع داده شده است. در ادامه هم نکاتی در مورد تلفظ و دستور زبان آموزش داده شده است. هدف درس دوم «سؤال درباره رنگها و اندازهها» است. در ابتدا به آموزش رنگهای مختلف و اندازه‌های مختلفی که برای لباسها به کار می‌رود پرداخته شده است و در ادامه به تدریس دستور زبان می‌پردازد. هدف درس سوم «توصیف لباسها» است که در ابتدا به آموزش صفات مورد نیاز برای توصیف لباسها پرداخته شده است و در ادامه نکات مربوط به دستور زبان آموزش داده شده است. در تمرینات انتهایی فصل ششم هم آگهی مربوط به حراج یکی از فروشگاه‌های لباس آورده شده است.

موضوع فصل هفتم «فعالیتها» است. هدف درس اول «صحبت درباره فعالیت‌های صبحگاهی و شامگاهی» است. در ابتدای این درس فهرستی از کارهای یک نفر پس از بیدار شدن از خواب تا خوردن صبحانه ذکر شده است و در

ادامه کارهایی که پس از بازگشت به خانه در عصر تا هنگام خوابیدن انجام می‌دهد را ذکر کرده است. هدف درس دوم «توصیف کارهایی که در اوقات فراغت انجام می‌دهید» است. و در ابتدای آن فهرستی از کارهایی که افراد در اوقات فراغت انجام می‌دهند آموزش داده شده است. هدف درس سوم «بحث درباره کارهای خانه» است. در ابتدا برخی از کارهایی که در منزل انجام می‌شود ذکر شده است و در ادامه نکات مربوط به دستور زبان و تلفظ آموزش داده می‌شود و با تمرین شنیداری ادامه پیدا می‌کند. در تمرینات پایانی فصل هفتم هم متنی درباره ربات‌هایی که کارهای منزل را انجام می‌دهند آورده شده است.

کتاب آمریکن اینگلیش فایل

یکی دیگر از کتابهایی که به صورت گسترده در آموزشگاه‌های زبان مورد استفاده قرار می‌گیرد کتاب آمریکن اینگلیش فایل است. نویسندگان این کتاب که توسط انتشارات دانشگاه آکسفورد (OXFORD) منتشر شده است عبارتند از: کلیو آکسِنِدِن (Clive Oxenden) و کریستینا لاتام-کوئینگ (Christina Latham-Koenig). نسخه این کتاب که نگارنده این مقاله از آن استفاده کرده است افسست کتاب اصلی است و برخلاف کتاب *تاپ ناچ* که انتشارات غزال جوان امتیاز چاپ آن در ایران را در اختیار دارد نام و نشان هیچ ناشر ایرانی در ابتدا و انتهای این کتاب به چشم نمی‌خورد. لازم به ذکر است که هرچند از نظر محتوایی بسیاری از مطالب این کتاب نیازمند اصلاح است اصلاح برخی از تصاویر کتاب کاملاً مشهود است با این تفاوت که برخلاف کتاب *تاپ ناچ* هیچ نام و نشانی از اصلاح-کنندگان ذکر نشده است.

اولین کتاب از سری این کتابها/ستارتر (Starter) نام دارد که این کتاب هم مانند کتاب *تاپ ناچ* هفت فصل دارد. هر فصل از این کتاب شامل سه درس، یک بخش انگلیسی کاربردی و یک بخش تمرینات پایانی فصل است. در انتهای کتاب تمرینی برای مکالمه و مرور کتاب به همراه متن تمرین شنیداری، بانک دستور زبان، بانک واژگان، فهرست برخی افعال بی‌قاعده و بانک اصوات آورده شده است، لازم به توضیح است که کتاب تمرین این کتاب به صورت جداگانه در اختیار زبان‌آموزان قرار می‌گیرد و به این کتاب پیوست نشده است.

درس اول فصل اول «سلام!» نام دارد. در این درس شیوه‌های سلام کردن و معرفی خود و پرسیدن نام دیگران به همراه اعداد ۰ تا ۱۰ از بانک واژگان انتهای کتاب آموزش داده می‌شود. درس دوم «شما اهل کجا هستید؟» نام دارد که شیوه‌های پرسش و پاسخ درباره اینکه افراد از چه کشوری هستند را آموزش می‌دهد. در بانک واژگان انتهای کتاب هم اسامی تعدادی از کشورها به زبان انگلیسی ذکر شده است. درس سوم این فصل «ما اهل ایالات متحده هستیم. ما آمریکایی هستیم» نام دارد که پرسش و پاسخ درباره ملیت افراد را آموزش می‌دهد. در بانک واژگان انتهای کتاب هم ملیت کشورهای که در درس پیش نام برده شده بودند را به همراه اعداد ۱۱ تا ۲۰ آموزش می‌دهد. در بخش انگلیسی کاربردی در انتهای فصل هم الفبای زبان انگلیسی به همراه شیوه هجی کردن لغات آموزش داده شده است.

درس اول فصل دوم «چه چیزی در کیف شما هست؟» نام دارد که به آموزش پرسیدن نام اشیاء می‌پردازد و فهرستی از نام انگلیسی برخی اشیاء در بانک واژگان انتهای کتاب ذکر شده است. درس دوم این فصل «خانواده و دوستان» نام دارد که در آن به آموزش ضمائر ملکی می‌پردازد و در بانک واژگان انتهای کتاب نسبتهای خانوادگی به زبان انگلیسی آورده شده است. عنوان درس سوم «ماشین یک آقا یا ماشین یک خانم؟» نام دارد. در متنی که در این درس آورده شده است درباره تفاوت‌های ماشین‌های آقایان و خانمها مطالبی نوشته شده است و در بانک واژگان مربوط به این درس رنگها و برخی صفات آموزش داده شده است. بخش انگلیسی کاربردی این فصل «اطلاعات

شخصی» نام دارد که در آن نحوه معرفی کردن یک فرد به فردی دیگر و همچنین نحوه پر کردن فرم‌های اطلاعات شخصی آموزش داده می‌شود. در بانک واژگان انتهای این کتاب هم اعداد ۲۱ تا ۱۰۰ آموزش داده شده است.

درس اول فصل سوم «یک روز بد [برای] مو» نام دارد که با یک مکالمه در آرایشگاه آغاز می‌شود. در بخش بانک واژگان هم افعال پرکاربرد آموزش داده شده‌اند. درس دوم این فصل «برای صبحانه چه دارید؟» نام دارد که چند متن درباره صبحانه در کشورهای مختلف در ابتدای درس آورده شده است و در بانک واژگان هم فهرستی از اسامی خوردنی‌ها و نوشیدنی‌ها آورده شده است. درس سوم «او در محل کار انگلیسی صحبت می‌کند» نام دارد که یک مکالمه یک متن درباره کسانی که در محل کارشان به زبان انگلیسی صحبت می‌کنند آورده شده است. در بانک واژگان هم فهرستی از نام مشاغل و مکان‌ها آموزش داده شده است. بخش انگلیسی کاربردی فصل سوم «ساعت چند است؟» نام دارد که به آموزش گفتن ساعت و روزهای هفته پرداخته است.

درس اول فصل چهارم «آیا شما صبح را دوست دارید؟» نام دارد و با سؤالاتی درباره صبح و بیدار شدن از خواب شروع می‌شود. در بانک واژگان فهرستی از کارهایی که صبح، بعد از ظهر و عصر انجام می‌شود آورده شده است. درس دوم «زندگی بر بالای جهان» نام دارد و با متنی در مورد شهر کوچک همرفست (Hammerfest) در شمال نروژ آغاز می‌شود. در بانک واژگان این درس هم برخی افعال پرکاربرد با موضوع اوقات فراغت آموزش داده شده است. درس سوم «شما نمی‌توانید اینجا پارک کنید» نام دارد و به آموزش جملات مربوط به داشتن یا نداشتن اجازه انجام کاری یا امکان انجام کاری پرداخته است. در بانک واژگان هم برخی از افعال پرکاربرد ذکر شده است. بخش انگلیسی کاربردی فصل چهار «چقدر قیمت دارد؟» نام دارد که به آموزش قیمت‌ها، اسکناس‌ها و نحوه پرسش درباره قیمت‌ها پرداخته است.

درس اول فصل پنجم «پیش از آنکه مشهور شوند...» نام دارد. در ابتدای این درس عکس تعدادی خواننده و بازیگر معروف آورده شده است و از زبان آموز خواسته شده است که حدس بزند این اشخاص قبلاً چه شغلی داشته‌اند و سپس با شنیدن متن صوتی که برایشان پخش می‌گردد جواب درست را دریابند. در بانک دستور زبان مربوط به این درس بخشی از افعال مربوط به زمان گذشته ساده آموزش داده شده است. درس دوم «یک روز عالی؟» نام دارد که این درس هم به انجام کارهای روزمره اشاره می‌کند با این تفاوت که در این درس با افعال زمان گذشته ساده به این امور پرداخته شده است. درس سوم «آن زندگی من را تغییر داد» نام دارد. بخش دستور زبان این درس مربوط به گذشته ساده و افعال با قاعده است. موضوع این درس درباره دختر دانشجویی است که مدتی در کشوری دیگر تحصیل کرده است و درباره اتفاقاتی که برایش افتاده مطالبی نوشته است. بخش انگلیسی کاربردی فصل پنجم «امروز چندم است؟» نام دارد که در این بخش اعداد ترتیبی و ماه‌های میلادی آموزش داده شده است.

درس اول فصل ششم «روی جزیره ای در آلاسکا» نام دارد. در بانک واژگان این درس زبان‌آموزان با قسمت‌های مختلف هتل و وسایل داخل اتاق آن آشنا می‌شوند. در متنی هم که در این درس آمده درباره برخی هتل‌های متفاوت مطالبی ارائه شده است. درس دوم «شهر رویایی؟» نام دارد و در آن به آموزش مکان‌های مختلف یک شهر پرداخته شده است. درس سوم «غریبه‌ها در قطار» نام دارد که متنی در مورد آشنایی دو نفر در قطار در آن آورده شده است. در بخش دستور زبان این درس ضمائر مفعولی آموزش داده شده است و در بانک واژگان برخی افعال پرکاربرد و افعال بی قاعده برای زبان‌آموزان فهرست شده است. بخش انگلیسی کاربردی فصل ششم «نظر شما راجع به آن چیست؟» نام دارد شیوه پرسیدن نظر افراد درباره موضوعات مختلف را آموزش می‌دهد. همچنین صفاتی مثبت و منفی را که برای اظهار نظر مورد نیاز است به زبان‌آموزان آموزش می‌دهد.

درس اول فصل هفتم «آنها مشغول انجام چه کاری هستند؟» نام دارد. در این درس زمان حال استمراری به زبان-آموزان آموزش داده می‌شود. درس دوم «سفری برای دوران زندگی» نام دارد. در این درس زمان آینده آموزش داده می‌شود و درباره شخصی است که قصد برنامه‌ریزی برای سفری شش ماهه با دوچرخه را دارد. درس سوم «چه اتفاقی خواهد افتاد؟» نام دارد که این درس هم درباره زمان آینده و پیش‌بینی‌های هواشناسی است. قسمت انگلیسی کاربردی فصل هفتم «آیا بانکی نزدیک اینجا هست؟» نام دارد که شیوه‌های آدرس دادن را به زبان‌آموزان آموزش می‌دهد.

نتیجه‌گیری

در بخش قبلی به مطالبی که در کتابهای اولین سطح مجموعه‌های تاپ ناچ و آمریکن اینگلیش فایل آورده شده است اشاره گردید. اکنون برای نتیجه‌گیری و تجزیه و تحلیل، موضوعات مطرح شده در این دو کتاب در جدولی نشان داده شده است.

فصل	موضوعات
ابتدای کتاب	۱- معرفی خود، ۲- احوال پرسى، ۳- خداحافظی
اول	۱- آشنایی با مشاغل، ۲- شناخت همکلاسی، ۳- هجی کردن اسامی
دوم	۱- معرفی افراد به یکدیگر، ۲- معرفی خود به دیگران، ۳- پرسیدن اطلاعات تماس افراد
سوم	۱- مکان‌ها، ۲- چگونگی رفتن به مکان‌ها، ۳- وسایل حمل و نقل
چهارم	۱- خانواده، ۲- توصیف بستگان، ۳- صحبت درباره خانواده
پنجم	۱- سر موقع بودن، ۲- زمان رخدادها، ۳- پرسش درباره تاریخ تولد (ماه‌های میلادی و ستاره شناسی)
ششم	۱- تعریف و تمجید از لباس کسی و پاسخ به آن، ۲- رنگ و اندازه لباس‌ها، ۳- توصیف لباس‌ها
هفتم	۱- فعالیت‌های صبحگاهی و عصرگاهی، ۲- فعالیت‌های اوقات فراغت، ۳- کارهای خانه

جدول شماره ۱ (موضوعات کتاب تاپ ناچ)

فصل	موضوعات
اول	۱- سلام کردن و معرفی خود، ۲- اهل چه کشوری بودن، ۳- ملیت، ۴- الفبا و هجی کردن
دوم	۱- اشیاء، ۲- خانواده و دوستان، ۳- رنگها و صفات اشیاء، ۴- اطلاعات شخصی
سوم	۱- آرایشگاه، ۲- خوراکی‌ها و نوشیدنی‌ها، ۳- مشاغل و مکان‌های کاری، ۴- ساعت و روزهای هفته
چهارم	۱- کارهای روزانه، ۲- اوقات فراغت، ۳- اجازه یا امکان انجام کاری، ۴- قیمت‌ها
پنجم	۱- شغل افراد، ۲- تعریف کارهای انجام شده، ۳- زندگی در خارج، ۴- تاریخ و ماه‌های میلادی
ششم	۱- بخش‌های هتل، ۲- مکان‌های شهر، ۳- آشنایی در قطار، ۴- نظر دادن و پرسیدن نظر دیگران
هفتم	۱- کارهایی دیگران، ۲- برنامه ریزی، ۳- پیش‌بینی وضع هوا و اتفاقات، ۴- مکان‌ها و آدرس دادن

جدول شماره ۲ (موضوعات کتاب آمریکن اینگلیش فایل)

یکی از راه‌های انتقال فرهنگ از طریق آموزش زبان که منجر به ترویج سبک زندگی می‌شود، احاطه شدن زبان-آموز در بین منابع گوناگونی است که برای آموزش زبان به آن نیاز دارد که این امر در طی سالیان متمادی ناخودآگاه بر او تأثیر می‌گذارد. البته اطلاع از فرهنگ زبان هدف در صورتیکه تأثیر منفی نداشته باشد لازم است: «پرورش زبان‌آموزانی توانا که قادر به تعامل صحیح در جامعه زبانی هدف باشند ممکن نخواهد بود مگر در سایه آموزش همزمان فرهنگ هدف.» (رستم‌بیک تفرشی، ۱۳۹۱: ۳۱) همچنین باید توجه داشت که آشنایی با فرهنگ زبان مقصد در زمانی که زبان‌آموز قصد مهاجرت و زندگی در کشور زبان مقصد را دارد بسیار ضروری است چرا که از سوءتفاهم‌هایی که ممکن است برای او در آن کشور پیش بیاید جلوگیری خواهد کرد: «منظور از دانش فرهنگی گسترش بخشیدن به دامنه‌های تجربیات فردی در همه عرصه‌ها از ادبیات، تاریخ و مذهب گرفته تا حتی نحوه لباس پوشیدن مردمان کشور مقصد است.» (فیروزآبادی، ۱۳۸۹: ۱۰۷)

لازم به توضیح است یکی از بهترین راه‌های یادگیری زبان خارجی حضور در محیط است که در این صورت ارتباط با فرهنگ زبان هدف نیز سرعت می‌گیرد. «واقعیت این است که کسب مهارت بین فرهنگی در شرایط عدم امکان ارتباط مستقیم و ایجاد شرایطی مطابق با واقعیات بسیار پیچیده‌تر از یادگیری با ارتباط مستقیم با متکلمان زبان مقصد است.» (دوستی‌زاده، ۱۳۸۷: ۸۳)

با توجه به عدم توانایی زبان‌آموزان به مکالمه و اظهار نظر در سطوح ابتدایی، هدف متون آموزشی در این سطوح آموزش لغات مورد نیاز به زبان‌آموزان است تا بتوانند در سطوح بالاتر به بحث و تبادل نظر در مورد موضوعاتی که برایشان پیش‌بینی شده است بپردازند.

حال که ضرورت توجه به فرهنگ در تدوین منابع آموزش زبان معلوم گردید با توجه به جداول شماره ۱ و ۲ به چهار مورد از موضوعاتی که در این دو کتاب ذکر شده است و تأثیر آنها در جوامع اشاره می‌شود:

۱- **خانواده**؛ خانواده از موضوعاتی است که در هر دو کتاب بررسی شده توسط نگارنده درباره آن مطالبی عنوان شده است و لغات مورد نیاز در مورد خانواده و توصیف افراد خانواده به زبان‌آموزان آموزش داده شده است. لازم به توضیح است خانواده از جمله مهمترین موضوعات در فرهنگ یک کشور است و تغییر الگوهای موجود در مورد خانواده می‌تواند بنیان یک جامعه را دگرگون سازد.

۲- **سبک زندگی**؛ از دیگر موضوعاتی که در هر دو کتاب به آن اشاره شده موضوع فعالیت‌های روزانه و اوقات فراغت است که در شکل‌گیری سبک زندگی تأثیر زیادی دارند. سبک زندگی در جامعه آنقدر اهمیت دارد که می‌تواند سرنوشت یک کشور را عوض نماید. برای مثال جامعه‌ای را تصور نمایید که سبک زندگی آن بر اساس صرفه-جویی شکل گرفته است و جامعه‌ای که سبک زندگی آن بر اساس مصرف‌گرایی شکل گرفته است.

۳- **لباس**؛ موضوع لباس و پوشش از مواردی است که در کتاب *تاپ ناچ* به آن اشاره شده است. پوشش و لباس از جمله مواردی است که در تمام فرهنگ‌ها به خصوص فرهنگ‌هایی که ریشه دینی هم دارند اهمیت ویژه‌ای دارد و معمولاً خطوط قرمزی برای آن در نظر گرفته می‌شود.

۴- **خوراک**؛ به موضوع خوراک در کتاب *آمریکن اینگلیش فایل* اشاره شده است. البته لازم به ذکر است که موضوعاتی که تنها در یک کتاب مشاهده شد احتمالاً در کتابهای سطوح بالاتر مجموعه دیگر هم قابل مشاهده است. در مورد خوراک هم همین بس که تغییر الگوهای تغذیه باعث شیوع غذاهای فست فود در بین جوانان و عدم علاقه به غذاهای سنتی خود شده است و این امر منجر به شیوع بسیاری از بیماری‌ها در سنین میانسالی می‌شود و هزینه-های درمانی زیادی را به جامعه تحمیل می‌کند.

لازم به توضیح است که تعامل بین فرهنگ‌ها می‌تواند باعث دریافت نکات مثبت از فرهنگ‌های دیگر و در نهایت ارتقای فرهنگ‌ها شود. نکته مهم این است که گاهی کودکان و نوجوانان یک کشور در معرض فرهنگ بیگانه قرار می‌گیرند و به سبب اینکه فرهنگ کشور مادریشان هنوز در آنها نهادینه نشده است دچار سردرگمی فرهنگی می‌شوند. از آنجایی که این گروه توانایی تمییز خوب و بد را پیدا نکرده‌اند ممکن است از بخش‌های منفی آن فرهنگ تأثیر پذیرند و در صورتی که این روند در بین نسل آینده ساز یک کشور شیوع پیدا کند تأثیرات منفی زیادی در آن جامعه بجا خواهد گذاشت. البته اهمیت مدرس نیز نباید در فرایند آموزش نادیده گرفته شود: «علی‌رغم اهمیت موضوع آمیختن مباحث فرهنگی زبان مقصد همگام با آموزش زبان، مدرسان به هیچ وجه نباید از ارزش و نقش فرهنگ خودی غافل شوند که نقش بسزایی در خودباوری و حفظ هویت زبان‌آموزان دارد.» (تاج‌آبادی، ۱۳۹۰: ۵۲)

همان‌گونه که ذکر شد انتقال فرهنگ از طریق آموزش زبان یکی از راه‌های متداول است و برای تدوین متون مناسب آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان تنها حضور اشخاص آشنا به زبان کافی نیست و حضور کارشناسان فرهنگی و اجتماعی نیز لازم به نظر می‌رسد. همچنین نباید فراموش کرد که این متون باید به گونه‌ای تهیه گردد که علاوه بر انتقال فرهنگ ایران به فارسی‌آموزان در تعارض با فرهنگ کشور آنها نیز قرار نگیرد.

منابع

- ۱- بحرینی، نسرین، (۱۳۹۲)، «تحلیل ارزش‌های فرهنگی در کتاب‌های آموزش زبان انگلیسی»، راهبرد فرهنگ، شماره بیست و دوم، (از ص ۱۶۳ تا ص ۱۸۲).
- ۲- تاج‌آبادی، فرزانه و فردوس آقاگل‌زاده، (۱۳۹۰)، «آموزش زبان‌های خارجی در پرتو چالش‌های تدریس فرهنگ»، پژوهش‌های زبانشناختی در زبان‌های خارجی، دوره ۱، شماره ۱، (از ص ۳۷ تا ص ۵۵).
- ۳- دوستی‌زاده، محمدرضا، (۱۳۸۷)، «اهمیت انتقال فرهنگ در کسب مهارت‌های زبانی»، پژوهش‌های زبان‌های خارجی، شماره ۴۶، (از ص ۶۷ تا ص ۸۴).
- ۴- رستم‌بیک تفرشی، آتوسا و احمد رضوانی واسوکلائی، (۱۳۹۱)، «نقش فرهنگ در آموزش زبان خارجی»، پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، سال دوازدهم، شماره اول، (از ص ۱۵ تا ص ۳۴).
- ۵- سسلو، جون ام و آلن آشر، (۱۳۹۲)، *تاپ ناچ فاند/منتالز ای*، تهران: انتشارات غزال جوان، چاپ سوم.
- ۶- فیروزآبادی، سید سعید و آیتا امیری، (۱۳۸۹)، «فرهنگ، زبان و آموزش»، فصلنامه برگ فرهنگ، دوره جدید، شماره ۲۱، (از ص ۱۰۳ تا ص ۱۱۱).
- ۷- کرمی، مرتضی، آمنه سیلانه و حمیده پاک‌مهر، (۱۳۹۱)، «فرهنگ و برنامه درسی آموزش زبان انگلیسی»، فصلنامه مطالعات برنامه درسی ایران، سال هفتم، شماره ۲۶، (از ص ۱۲۷ تا ص ۱۴۸).
- ۸- لطافتی، رؤیا، (۱۳۸۷)، «ادبیات، بستری مناسب برای آموزش زبان به زبان‌آموزان ایرانی»، پژوهش‌های زبان‌های خارجی، شماره ۴۶، (از ص ۱۰۱ تا ص ۱۱۵).

9- Oxenden, Clive & Christina Latham-Koenig (2010), *American English File (Starter)*, Oxford University Press, China.

(لازم به توضیح است کتاب فوق در ایران افست شده است ولی متأسفانه مانند کتاب *تاپ ناچ* که آن هم افست است دارای صفحه شناسنامه و مشخصات ناشر ایرانی نمی‌باشد. به همین جهت مشخصات چاپ انگلیسی کتاب ذکر گردیده است.)